

12. Voorlopers - Daniël en zijn vrienden

Voorwoord

De studiegids haalt twee verhalen aan “*die de gebeurtenissen in de eindtijd op hun eigen unieke manier voorspellen*”: de soms moeilijke avonturen van Daniël en zijn vrienden in Babylon en de vervolging van de eerste gemeente. Bevatten de aangehaalde Schriftgedeelten een beschrijving ‘van wat ons te wachten staat in de eindtijd’? Zelf ben ik geneigd te antwoorden: ja... en nee.

- Ja, want in elke tijd hebben mensen (gelovigen, maar ook niet gelovigen!) soms te maken met onrecht, onderdrukking, ellende, vervolging, ... En dat zal in de toekomst helaas niet anders zijn.
- Nee, want elke concrete situatie is anders, met andere ‘spelers’, met andere methodes, ...

Eerder dan de gebeurtenissen in ‘de eindtijd te voorspellen’ wijzen die verhalen op **onderliggende principes** die helaas pijnlijke en soms zelfs dramatische toestanden kunnen creëren voor gelovigen (en ook voor niet-gelovigen!) in wat voor tijd dan ook. Dat ondervonden de Joden onder de Assyrische en Babylonische overheersing en tijdens het wrede bewind van Antiochus Epifanus. Daar kregen christenen mee te maken onder het schrikbewind van Romeinse keizers in Johannes’ tijd, tijdens de Inquisitie in de middeleeuwen, ... en vandaag op heel wat plaatsen in de wereld.

Soms vraag ik me af of wij niet te veel navelstaarders zijn. We kijken (afwachtend of angstig) uit naar wat **ONS** te wachten zou kunnen staan, terwijl op dit eigenste moment zoveel mensen en zoveel bevolkingsgroepen te kampen hebben met zwaar lijden, en zelfs dood en verderf - omwille van hun geloof, omwille van hun etnie of huidskleur, omwille van hun politieke overtuigingen, omwille van hun geaardheid, zelfs ‘gewoon’ door de machtswellust en wreedheid van (vaak dictatoriale) leiders. Wie de nieuwsberichten volgt heeft geen tekening nodig. Wij, hier in het rijke en vrij rustige Westen, hebben de luxe om vrij vredig en afwachtend te theoretiseren over een toekomst die ons misschien te wachten staat, een luxe die miljoenen mensen, gelovigen en niet gelovigen niet hebben.

In deze studie willen we in de Daniël-verhalen vooral op zoek gaan naar onderliggende principes.

- Hoe ga jij om met de vele ‘**eindtijdberichten en -waarschuwingen**’? Zelf ben ik opgegroeid in een eindtijd-sfeer, waar je het gewone leven a.h.w. on hold moest zetten... Is dat de bedoeling?
- Soms wordt **een sfeer van angst** gecreëerd, of op zijn minst een gevoel van onzekerheid (“Ben ik wel goed genoeg? Zal ik kunnen standhouden?”) Gelukkig haalt de studiegids ook Johannes 14:1 aan “**Wees niet ongerust, maar vertrouw op God en op mij.**” Reactie?

1. Beproeving

Al in het eerste hoofdstuk vind je het gegeven "beproeving en strijd" voor de gelovige. Voor Daniël en zijn vrienden omvatte dit meerdere aspecten:

- **Deportatie, ontheemding**, leven in een vreemde heidense, onzekere en vaak vijandige wereld met het idee dat hun eigen cultuur en hun God overwonnen waren.
- **Verplichte integratie** in een heidense cultuur: ze krijgen een naam die refereert aan heidense godheden (let wel: voor Hebreeërs is een naam bijzonder belangrijk, hij geeft immers hun identiteit aan!), ze krijgen onderricht in de Babylonische "wetenschap" (waar magie, astrologie, waarzeggerij deel van uitmaakten)
- **verleiding** om op te gaan in de massa, om toe te geven aan de druk om te zijn en te handelen zoals de anderen (compromissen en conformisme) om zo in vrede te kunnen leven.
- **gevaar voor hun leven** bij elke stap, houding of handeling die door de overheid geïnterpreteerd kon worden als onwil of rebellie.

De verschillende soorten moeilijkheden waarmee Daniël en zijn vrienden te kampen hadden, kunnen ons helpen om na te denken over situaties waarmee mensen in het algemeen en gelovigen in het bijzonder te maken kunnen krijgen.

2. Drie concrete situaties - onderliggende principes

Hoofdstuk 1 - nadenken over je prioriteiten en dan bewust keuzes maken

“Daniël was vastbesloten (NBG: nam zich voor) zich aan de reinheidsvoorschriften te houden en hij vroeg de hoofdeunuch toestemming zich van de spijzen en de wijn van de tafel van de koning te onthouden.” (1:8)

Daniël weigert dus te eten van de koninklijke tafel. Willekeurige koppigheid of religieus fanatisme? Daniel 1: 8 vermeldt een belangrijk uitdrukking: “**Daniël nam zich voor...**”. Dit wijst op een **bewuste, doordachte keuze**. De nadruk ligt niet op het al of niet vegetariër zijn, of wijn drinken. Het gaat ook dieper dan rein of onrein voedsel... De tekst geeft aan dat Daniël iets doet wat vele mensen helaas niet meer doen: bewust nadenken over leven en geloof. Hij beseft dat leven en geloof gewoon samen gaan, en neemt dan ook doordachte beslissingen. Hij lijkt te beseffen dat schijnbaar banale dingen toch belangrijk kunnen zijn. Niet toelaten dat door onverschilligheid, laksheid, oppervlakkigheid, kuddegeest... je waarde als mens (lichamelijk, geestelijk, verstandelijk) aangetast wordt! Beseffen dat de dingen des levens (eten en drinken, ontspanning, werk...) een invloed hebben op je leven is niet zonder belang. Niet tevreden zijn met middelmatigheid en banaliteit. Kiezen voor het GOEDE, bepalen wat je principes en prioriteiten zijn en er dan ook voluit voor gaan, wat ook de gevolgen zijn.

Let wel: Daniël neemt zich voor... maar blijft wel **tactvol** en beleefd. Hij richt een ‘verzoek’ aan de overste der hovelingen en hij stelt een proefperiode voor (hij plaatst anderen niet voor een betonnen muur van fanatisme en onverzettelijkheid!).

- *In hoofdstuk 1 draait de beproeving om eten of niet eten van de tafel van de koning. Gaat het hier gewoon om een voedingskwestie? Of zit hier een **belangrijk principe** achter? Zo ja, welk principe?*
- *Besprek de **houding van Daniel** en de stappen die hij onderneemt (Dan 1.8-13).*
- *“**Hij nam zich voor...**” Zou dit niet het geheim zijn van overwinning in beproeving? Hoe kun je kinderen helpen om op te groeien tot volwassenen die **vaste en doordachte besluiten** nemen?*
- *In hoofdstuk 2 neemt Daniël het op voor zijn heidense collega’s en steekt zijn nek uit... Reactie?*

Hoofdstuk 3 - niet toegeven aan druk om ‘mee te doen’

“Er zijn enkele Judese mannen aan wie u het bestuur over de provincie Babel hebt opgedragen, Sadrach, Mesach en Abednego. Deze mannen storen zich niet aan uw bevel, majesteit. Ze vereren uw goden niet en buigen niet voor het gouden beeld dat u hebt opgericht.” - 3:12

In hoofdstuk 3 komt er een bevel. In zijn hoogmoed laat Nebukadnezar een gouden beeld maken en stelt het op in een vlakte in Babel. Iedereen wordt verplicht om zich voor dat beeld neer te buigen en het te aanbidden. De vrienden van Daniël weigeren, en worden in de vurige oven geworpen...

Er wordt druk uitgeoefend. Druk waaraan je kunt toegeven, waaronder je kunt bezwijken. Het kan gaan om rechtstreekse bevelen, maar ook allerlei verwachtingen, sociale druk van je omgeving en vrienden. Druk om dingen te doen of houdingen aan te nemen die je eigenlijk liever niet doet, omdat het tegen je principes is en weet dat het niet echt goed is.

Hoofdstuk 3 gaat over het belang om soms rechtop te kunnen blijven staan en nee kunnen zeggen! Het woordgebruik en de verhaallijn in hoofdstuk 3 tonen een erg doorgedreven woordspel tussen twee contrasterende begrippen: ‘**oprichten**’ enerzijds en ‘**buigen, neerwerpen**’ (dit is ook het woord ‘aanbidden’) anderzijds. Deze begrippen komen tientallen keren voor in het hoofdstuk! Het contrast wordt onderstreept tussen rechtop blijven staan en je waardigheid behouden, ...of in het stof bijten. Aan het eind worden de drie jongeren geboeid in de oven geworpen, vernederd en geplooid... En toch... uiteindelijk zien we ze opnieuw, wandelend... rechtop!

Soms **nee kunnen zeggen**, niet om rebels of tegendraads te zijn, maar om je volle waardigheid als mens en als kind van God te behouden.

De verhaallijn in Daniël 3 maakt duidelijk dat God een God is die de mens helpt om **rechtop te blijven**

staan, of weer recht te komen (= oprichten; waarde behouden of herstellen). Dit wordt op sublieme wijze geïllustreerd in het optreden en de leringen van Jezus Christus in de evangeliën!

- **Verplichting** om, net als alle anderen, het beeld te aanbidden. Wij hebben dergelijke problemen van beeldaanbidding niet... Ziet u toch voorbeelden in ons leven van **druk** waaraan moeilijk te weerstaan is? Waardoor laten wij ons gemakkelijk "**buigen**"?
- **Praat met elkaar over wat heel concreet kan helpen om 'recht op te blijven staan'.**
- **Zou ware godsdienst mensen, in navolging van Jezus, niet moeten helpen om zich op te richten, in elke betekenis van het woord? Is dit in werkelijkheid ook altijd zo?**
- **Daniël weigerde te eten van de tafel van de koning, de vrienden weigeren te buigen... Is een gelovige iemand die altijd alles weigert en zich voortdurend afzijdig houdt en marginaliseert? Wat leert de verdere geschiedenis van Daniël ons? En die van Jezus?**

Hoofdstuk 6 - geef niet zomaar op wat je echt belangrijk vindt

"...wij zijn van mening dat er een koninklijk besluit moet worden uitgevaardigd waarin wordt vastgelegd dat eenieder die de komende dertig dagen een verzoek tot een god of een mens richt in plaats van tot u, majesteit, in de leeuwenkuil zal worden geworpen." (6:8)

In hoofdstuk 6 gaat het niet meer om een verplichting om iets te doen wat eigenlijk niet hoort, wel **een verbod** om iets te doen waarvan je vindt dat het belangrijk is. In Daniël's geval komt er een verbod om te bidden (6.6-12), zoniet wacht de leeuwenkuil...

Het gaat hier niet enkel om het al of niet hardop bidden in een restaurant en zelfs niet echt enkel over gebed op zich. Wel om de vraag: als je hebt stilgestaan en nagedacht, als je je dingen hebt voorgenomen, ga je er dan ook voor? Of geef je je snel gewonnen? Trek je je terug zodra het wat moeilijker wordt? Ben je iemand die snel zijn 'territorium afstaat', die makkelijk principes, waarden, overtuigingen laat afbrokkelen?

Daniël bleef bidden, ondanks het verbod. Niet omdat hij wilde opvallen, maar omdat het voor hem essentieel was. Het leert ons om vast te houden aan wat ons voedt: geloof, verbinding, en hoop. Laat je waarden niet afbrokkelen, ook niet als het moeilijk wordt. Daniël's voorbeeld geeft aan dat het belangrijk is om er echt voor te gaan wanneer je iets belangrijk vindt.

- **Maak eens een lijstje van dingen die je héél belangrijk vindt (m.b.t. je overtuigingen, je gedragingen, ...). Wat wil je absoluut niet prijsgeven? Zijn er zaken bij die uiteindelijk niet zo belangrijk zijn?**
- **Wat is het moeilijkst: standhouden t.o.v. de verplichting om iets te doen wat je niet wil doen (§3), of dingen blijven doen die je belangrijk vindt, tegen alle soorten druk en pressie in om sommige overtuigingen en praktijken te laten vallen (§6)? Kun je dit illustreren met concrete voorbeelden?**
- **In de context van deze studie wordt bij herhaling gewezen op het belang om zelfs je leven over te hebben voor bepaalde overtuigingen. Waarvoor zou jij **bereid zijn je leven op het spel te zetten** (welke levenshouding, welke geloofsovertuigingen, welke 'waarheden', ...)? Kun je (als religieuze leider) ook te ver gaan in het creëren van verwachtingen in dit verband?**
- **Bij Daniël en zijn vrienden **liep het steeds goed af**... Is dat ook altijd zo in onze realiteit? Wat zijn de voor- en de nadelen van een 'rozengeur- en maneschijnreligie'?**

Naschrift 1: over conformisme of tegendraadsheid, over compromissen, prioriteiten en gezond verstand

Daniel en zijn vrienden stonden voor de keuze: een houding van conformisme (volop onderduiken in het leven van Babel, en er helemaal in opgaan. Jeruzalem, en alles wat het vertegenwoordigt aan waarden, verdringen en vergeten. Opgaan in de massa en doen zoals iedereen, met de stroom mee) ... of leven in de marge van de maatschappij, in een soort vrome bubbel of ivoren toren.

In onze kringen wordt vaak gewezen op het gevaar (en zelfs verwerpelijke) van compromissen. Dit

wordt dan heel absoluut gesteld. Nochtans zijn compromissen soms nodig om oplossingen te vinden in bepaalde situaties.

Bij het leven van Daniël en zijn vrienden wordt niet gesproken over compromissen. En toch...

Het zijn jonge mensen die geen marginale 'godsdienstgekke' die aan de rand van de maatschappij blijven staan. Ze integreren zich en leven!

- Ze aanvaarden hun nieuwe naam die verwijst naar de Babylonische (af)goden.
- Ze volgen de studies aan het hof van de koning, met astrologie en zelfs magie in het lessenpakket.
- Ze nemen gewoonten over en gaan zelfs in de politiek! Daniël 6:2,5 toont dat hij een succesvol man was die bij anderen, zijn rivalen, afgunst opwekte!
- Daniël is geen fanatiekeling, geen moraalridder die te pas en te onpas het been stijf houdt of beschuldigend de vinger opsteekt. Hij leidt een min of meer normaal leven (de enkele botsingen die in het boek vermeld worden, zijn verspreid over een leven van zowat 75 jaar!)

Ze blijven wel trouw aan hun God en dat maakt dat ze toch soms 'anders' zijn. Ze blijven trouw aan de principes die er volgens hen echt toe doen en dat leidt onvermijdelijk soms tot spanningen.

- *Wat denk je: is **compromissen** sluiten altijd fout? Wanneer wel, wanneer niet?*
- *Hoe kun je komen tot **een gezond evenwicht** tussen mens (wereldburger) en gelovige zijn, tussen daadwerkelijke en empathisch betrokkenheid enerzijds en principiële standvastigheid dat soms maakt dat we anders zijn anderzijds?*

Naschrift 2: de sabbat

De Daniëlverhalen worden in onze kringen gretig aangegrepen bij predikingen en zelfs voorspellingen m.b.t. de eindtijd. Daarin speelt de sabbat vaak een cruciale rol. Daarbij is het wel vreemd dat de sabbat in de Daniëlverhalen helemaal niet vermeld wordt...

Zal de sabbat een cruciale rol spelen? Dat zou best kunnen. De vraag is wel: hoe precies? Meestal gaat het in onze commentaren dan over sabbat tegenover zondag (en de dreiging van een 'zondagswet' - wat al meer dan 50 jaar met grote urgentie gepreekt wordt).

De sabbat wordt gezien als "het fundamentele teken dat God de Schepper is". Tekenen ook van de ware aanbidding van de enige echte ware God, koning over de schepping. En dat is God inderdaad.

Toch vraag ik me af of een kwestie van kalender en dag datgene is wat God het meeste bezighoudt, en ook of dat het belangrijkste is in deze woelige en onzekere tijd.

Als de sabbat verwijst naar de schepping, kan dit dan niet vooral zijn om in herinnering te brengen waar God vooral naar verlangt: TOV (het mooie, goede, aangename, wat gelukkig maakt).

Herinnering... en uitnodiging of aansporing om daar ook als mens en gelovige voluit voor te gaan. Is dat niet wat Jezus bedoelde toen hij zei dat de sabbat is gemaakt voor de mens (hij had ook kunnen zeggen: gemaakt voor Gods eer)? Is dat niet wat hij leerde in houding en daad: een dag om GOED TE DOEN. En juist omdat hij goed deed op sabbat werd hij vaak beschimpt en vervolgd...

En... geeft hij niet 'in het kader van het oordeel - het einde dus - aan wat echt telt voor een volgelinge: "Al wat je gedaan hebt voor de minste van mijn broeders..."

Voor alle duidelijkheid, dit betekent niet dat ik niet geloof in de zevende dag als bijbelse sabbat. Ik vraag me enkel af of misschien het accent niet verkeerd komt te liggen ...